

Sygn. akt V CSK 655/16

POSTANOWIENIE

Dnia 29 września 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku I. T.
przy uczestnictwie W. S.
o podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 29 września 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od postanowienia
Sądu Okręgowego w C.
z dnia 4 sierpnia 2016 r., sygn. akt VI Ca (...),

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od wnioskodawczynie na
rzecz uczestnika kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych)
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd pierwszej instancji postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2016 r. dokonał podziału majątku wspólnego byłych małżonków, w sposób określony w sentencji postanowienia, oraz zasądził określone kwoty tytułem spłat na rzecz wnioskodawczynie i na rzecz uczestnika postępowania jako zwrot nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny. Sąd ten ustalił, że orzeczeniem z dnia 19 listopada 2008 r., prawomocnym od dnia 21 kwietnia 2009 r., została

ustanowiona rozdzielnosc majatkowa miedzy uczestnikami, a prawomocnym wyrokiem z dnia 28 stycznia 2011 r. malzenstwo stron zostalo rozwiązane przez rozwód.

Postanowienie w przedmiocie podziału mójtku wspólnego zaskarżyły apelacjami obie strony.

Wnioskodawczyni w swej apelacji zarzuciła naruszenie art. 45 k.r.i.o. i art. 207 k.c. poprzez zasądzenie na rzecz uczestnika całosci dokonanego nakladu w kwocie 46.000 zł oraz bezpodstawne odmówienie jej prawa do rozliczenia dokonanego nakladu m.in. na remont dachu wspólnej nieruchomosci, a nadto przyjęcie, że splata przez uczestnika zobowiazan wobec ZUS stanowi naklad z jej mójtku osobistego na mójtek wspólny. Zarzuciła nadto ograniczanie analizy materiału dowodowego, pominięcie analizy dowodów z dokumentów obrazujacych stan oszczednosci i bezpodstawne oddalenie jej wniosków dowodowych.

Apelujaca wnioskodawczyni wniosła o uchylenie zaskarzonego postanowienia i przekazanie sprawy Sadowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd drugiej instancji postanowieniem z dnia 4 sierpnia 2016 r. oddalil obie apelacje.

Uzasadniając oddalenie jako bezzasadnej apelacji wnioskodawczyni Sąd odwoławczy stwierdzil, że skarżaca nie podniosła żadnego z zarzutów dotyczacych naruszenia art. 386 § 2, 3, i 4 k.p.c. i to pomimo zgłoszonego wniosku o uchylenie zaskarzonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, nie składając alternatywnego wniosku o zmianę orzeczenia.

Sąd odwoławczy stwierdzil, że zwrot uczestnikowi całej kwoty 46.000 zł, stanowiącej jego naklad z mójtku osobistego na mójtek wspólny, uzasadniał fakt, że uczestnik otrzymał darowiznę od rodziców w tej właśnie w kwocie z przeznaczeniem jej na zakup działki budowlanej.

Z kolei brak podstaw do zasądzenia na rzecz wnioskodawczyni zwrotu kosztów poniesionych przez nią na remont dachu uzasadnil Sąd II instancji tym, że zostały one poczynione już po ustaniu wspólności, a więc wartość tych

nakładów nie miała wpływu na wartość nieruchomości ustalaną wg stanu na dzień ustania wspólności, tj. z okresu przed poczynieniem powyższych nakładów.

W ocenie Sądu odwoławczego, zarzuty dotyczące błędnego rozliczenia nakładu uczestnika na wspólny dom, zobowiązań wobec ZUS, ustalenia wartości nieruchomości, czy też braku oceny obrotu na rachunkach bankowych stron po ustaniu wspólności nie zostały sprecyzowane w sposób umożliwiający ewentualną zmianę orzeczenia.

Wniosek apelacji określa oczekiwany przez skarżącą sposób rozstrzygnięcia przez Sąd II instancji i powinien odpowiadać możliwym rozstrzygnięciom sądu określonym w art. 386 k.p.c. w oparciu o określone w nim przesłanki. Natomiast w razie konieczności uzupełnienia jedynie postępowania dowodowego nie zachodzi podstawa do uchylenia postanowienia, gdyż sąd odwoławczy obowiązany jest na podstawie art. 382 k.p.c. samodzielnie uzupełnić postępowanie dowodowe w niezbędnym zakresie, stwierdził Sąd Okręgowy. W sytuacji konieczności uzupełnienia braków postępowania dowodowego nie zachodzi podstawa do uchylenia orzeczenia, gdyż sąd drugiej instancji obowiązany jest to uczynić na podstawie art. 382 k.p.c., ale zarzuty apelacji nie uzasadniały ewentualnej zmiany orzeczenia.

Wnioskodawczynie zaskarżyła postanowienie Sądu Okręgowego w całości opierając skargę kasacyjną na zarzutach mieszczących się w ramach obu podstaw kasacyjnych.

W ramach podstawy pierwszej zarzucono naruszenie art. 212 § 2 k.c. w zw. z art. 1035 k.c. i art. 46 k.r.i.o. przez ustalenie wartości nieruchomości bez uwzględnienia zmniejszenia jej wartości o wpis hipoteki z tytułu kredytu. Zarzut naruszenia art. 47 k.r.i.o. i art. 207 k.c. uzasadniono zasądzeniem uczestnikowi zwrotu całego nakładu w wysokości 46.000 zł oraz brakiem orzeczenia co do nakładu wnioskodawczynie w postaci spłaty części kredytu zaciągniętego na nabycie nieruchomości.

Zarzuty sformułowane w ramach drugiej podstawy kasacyjnej obejmują naruszenie art. 684 k.p.c., art. 567 k.p.c. oraz art. 316 k.p.c. w zw. z art. 567 § 1 i 3 k.p.c., a także art. 686 k.p.c., przez zaniechanie ustalenia wysokości nakładów

wnioskodawczynie na majątek wspólny według stanu na dzień orzekania. Nadto skarżąca zarzuciła naruszenie art. 378 i art. 382 k.p.c. przez pominięcie części zebranego materiału w postaci pominięcia ustnego wywodu pełnomocnika wnioskodawczynie na rozprawie.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej wnioskodawczynie akcentuje wadliwe ustalenie wartości nieruchomości obciążonej hipoteką bo dokonane bez uwzględnienia jej obciążenia hipotecznego, co przełożyło się na błędne ustalenie wartości tej nieruchomości.

Uczestnik postępowania w odpowiedzi na skargę kasacyjną wnioskował o oddalenie tej skargi i o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, akcentując wadliwość sformułowania zarzutów skargi w stosunku do wymogów określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżąca uzasadnia zarzut naruszenia przepisów procesowych zaniechaniem ustalenia wysokości nakładów poniesionych przez nią z majątku osobistego na majątek wspólny, z pominięciem materiału zebranego w postępowaniu apelacyjnym w postaci ustnego wywodu jej pełnomocnika zapisanego w systemie informatycznym obrazującym przebieg rozprawy.

Zważyć należy, że z będących podstawą orzekania Sądu II instancji ustaleń wynika, że wnioskodawczynie zaciągnięty na nieruchomość kredyt samodzielnie spłacała w okresie od 14 stycznia 2009 r. do 2 listopada 2015 r., a orzeczenie sądu ustanawiające między małżonkami rozdzielność majątkową uprawomocniło się 21 kwietnia 2009 r. Spłaty z majątku osobistego dokonywane jeszcze na majątek wspólny obejmowały więc okres przekraczający nieco 3-miesiące. Co prawda, dług zaciągnięty w trakcie trwania wspólności ustawowej i spłacany w okresie pomiędzy ustaniem wspólności a podziałem majątku wspólnego przekształca się w roszczenie o zwrot nakładów na rzecz tego małżonka, który dokonał zapłaty. Roszczenie takie podlega rozliczeniu na podstawie art. 45 k.r.i.o., a tego rodzaju

rozliczeń dotyczy art. 618 § 3 k.p.c. (postanowienie SN z dnia 26 stycznia 2017 r., I CSK 54/16, niepubl.).

Jednakże w judykaturze Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że o zwrocie wydatków i nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny sąd orzeka wyłącznie na wniosek zgłoszony w postępowaniu w pierwszej instancji, a domagający się ich zwrotu zobowiązany jest dokładnie określić te żądania, zgodnie z art. 187 § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Stosownie zaś do art. 321 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., żądaniami tymi sąd jest związany (zob. uzasadnienia postanowień Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1997 r., II CKN 395/97, LEX nr 50532 i z dnia 2 października 2003 r., V CK 239/02, niepubl.).

Wobec takich realiów procesowych sprawy należy stwierdzić, że negatywnej oceny skuteczności rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie może zmienić zarzut naruszenia art. 316 § 1 w związku z art. 13 § 2 i art. 567 § 1 i 3 k.p.c. Zajęcie bowiem odmiennego w tym względzie stanowiska wchodziłoby w rachubę tylko w wypadku uznania, że wnioskodawczyni, zgłaszając Sądowi pierwszej instancji do rozpoznania wnioski dotyczące roszczenia o zwrot równowartości pieniężnej nakładów na majątek wspólny poczynionych z jej majątku odrębnego, uczyniła zadość wymaganiom formalnym określonym co do tego wniosku w art. 187 § 1 pkt 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. (por. postanowienie SN z dnia 4 kwietnia 2012 r., I CSK 323/11, niepubl.). Pominięcie więc przez Sąd odwoławczy oceny ustnego wywodu pełnomocnika wnioskodawczyni i to zaprezentowanego na rozprawie apelacyjnej nie stanowiło takiego naruszenia art. 378 i 382 k.p.c., które mogłoby mieć istotny wpływ na wynik sprawy i nie skutkowało wystąpieniem usprawiedliwionej drugiej podstawy kasacyjnej. W postępowaniu apelacyjnym nie można bowiem rozszerzać żądania wniosku ani występować z innymi roszczeniami, a więc także z żądaniem zwrotu nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny, jeśli nie było ono jednoznacznie zgłoszone w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, a za takie zgłoszenie nie może być uznane zastrzeżenie sobie prawa do późniejszej modyfikacji żądania.

W konsekwencji powyższego niezasadnym okazał się zarzut skarżącej niezastosowania art. 45 k.r.i.o. wobec nieorzeczenia o zwrocie nakładu

poczynionego z majątku osobistego na majątek wspólny w postaci spłaty części kredytu zaciągniętego na nabycie nieruchomości wspólnej, ponieważ ocena takiego roszczenia wymaga uprzedniego jego zgłoszenia przez uprawnionego i to już w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Nietrafnym okazał się również zarzut naruszenia art. 212 § 2 k.c. w zw. z art. 1035 k.c. i art. 46 k.r.i.o. uzasadniony ustaleniem wartości nieruchomości wspólnej bez uwzględnienia zmniejszenia jej wartości spowodowanego wpisem obciążającej tę nieruchomość hipoteki, ustanowionej celem zabezpieczenia kredytu.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę ma świadomość występowania w judykaturze rozbieżnych stanowisk odnośnie do ustalania wartości obciążonej hipoteką nieruchomości, jako składnika majątku będącego przedmiotem podziału.

W judykaturze wyrażono przekonywająco uzasadnione stanowisko, że fakt obciążenia nieruchomości prawem zabezpieczającym spłatę udzielonego kredytu nie musi w każdym wypadku powodować obniżenia jej wartości rynkowej, a jest to nadto kwestia należąca do ustaleń faktycznych i dlatego zarzut ich wadliwości nie może uzasadniać zarzutu naruszenia prawa materialnego (postanowienie SN z dnia 2 grudnia 2009 r., I CSK 134/09, niepubl.).

Z kolei w innym judykacie trafnie podkreślono, że w praktyce obrotu nieruchomościami obciążenie hipoteką nie ma wpływu na wartość rynkową nieruchomości, lecz na sposób rozliczenia między stronami umowy ceny jej nabycia, odzwierciedlającej wartość rynkową. Sąd Najwyższy, w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną, podziela ocenę prawną, zaprezentowaną w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017 r., I CSK 54/16 (niepubl.), że hipoteka obciążająca nieruchomość byłych małżonków, będących zarówno dłużnikami osobistymi, jak i dłużnikami rzeczowymi banku (do chwili podziału), nie ma wpływu na wartość rynkową nieruchomości, przyjmowaną przez sąd za podstawę ustalenia wysokości spłaty lub dopłaty należnej drugiemu byłemu małżonkowi, który nie otrzymuje tej nieruchomości. Dokonanie podziału majątku wspólnego nie wygasa bowiem istnienia solidarnego i osobistego zobowiązania obojga byłych małżonków wobec banku do spłaty pozostałej części kredytu.

Uwzględnienie więc obciążenia hipoteką nieruchomości przy ustalaniu jej wartości jako składnika majątku podlegającego podziałowi oznaczałoby w istocie nieuzasadnione obciążenie przez sąd długiem z tytułu kredytu tylko byłego małżonka otrzymującego nieruchomość, pomimo, że oboje byli małżonkowie byli kredytobiorcami banku uprawnionego z tytułu hipoteki.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art.13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz na podstawie § 4 ust. 1 pkt 8 w zw. z § 2 pkt 7 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2016, poz. 1668).

jw